

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици. Руски език - лингводидактика и превод), Катедра по руски език, ФСлФ, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, *Държавен вестник*, бр. 24 от 17.03.2023 г. от доц. д-р **Красимира Александрова Петрова**, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

1. Данни за конкурса

Настоящото становище е изготвено във връзка със заповед № РД-38-195 от 25.04.2023 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, в която съм определена за член на научното жури на споменатия по-горе конкурс, в който участва един кандидат – **доц. д-р Илка Любенова Бирова** от катедра „Руски език“, ФСлФ, СУ. Не съм установила нарушения в процедурата. Кандидатката е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ. При изискващи се 550 т. в документите се съдържат данни, доказващи общо 1135 т., което значително надвишава минималните национални изисквания за академичната длъжност „професор“.

2. Данни за кандидата

След завършването на „Руска филология“ с втора специалност български език в СУ през 1981 доц. д-р Илка Любенова Бирова е последователно учител по руски език в 42. и 95. СОУ в София (1982-1986), след това асистент по практически руски език във ФНПП на СУ (1986-1990), старши асистент (1990-1996) и главен асистент (1996-2006) според справката от отдел „Човешки ресурси“ в СУ. В 2000 г. През 2000 г. И. Бирова е получила образователната и научна степен „доктор“ (PhD) по направление 1.3 Педагогика на обучението по (Методика на обучението по руски език). От 2006 г. е доцент по научната специалност 05.04.18 Славянски езици (руски език – предучилищна и начална училищна лингводидактика) в катедра „Руски език“, ФСлФ, СУ „Св. Кл. Охридски“.

Доц.д-р И. Бирова постоянно повишава своята професионална квалификация чрез обучение в СДК за учители по английски език в средните училища в СУ, в редица специализации за преподаватели по руски език, организирани от Московския държавен университет „М. В. Ломоносов“, Института по руски език „А. С. Пушкин“, РУДН в Москва, различни методически школи и научно-практически семинари по многоезично езиково обучение, учене през целия живот у нас, в Нидерландия и Австрия. Самата тя е била лектор в семинари за учители по руски език в детските градини, средното училище и вуз (2014-2017).

В периода 2009-2023 доц. И. Бирова участва в 8 проекта, 7 от които са финансирани от ФНИ към СУ, и 1 международен – в рамките на програмата „Еразъм+“, свързан с добри практики в обучението на възрастни чрез игри (2016-2018). На 4 от проектите тя е била ръководител: *Преводът като междукултурен диалог – руско-български паралели* (2012-2013), *Актуални аспекти в преподаването на руски език във вуз* (2015), *Форми на играта в езиковото обучение в Университета (руски и български език)* (2017), *Руският език в сферата на икономиката и бизнеса за целите на обучението на български студенти* (2020). Всички проекти тематично са свързани с преподаваните дисциплини и научно-изследователски интереси на доц. И. Бирова.

Научно-изследователската и методическа подготовка на кандидатката е представена на повече от 50 национални и международни научни конференции в България, Русия, Полша, Словакия, Чехия, Австрия и др.

Сред общността на българските русисти доц. И. Бирова има авторитет като член на Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература (МАПРЯЛ), Дружеството на русистите в България, Българската национална мрежа на преподавателите по руски език и култура (БНМПРЕК), а също и като член на редколегията на списание „Болгарская русистика“ (2019-2020).

Доц. И. Бирова професионално участва в многобройни комисии, свързани с процедурите на акредитация в СУ, актуализирането на учебните програми на различни специалности: „Руска филология“ (ОКС „Магистър“ и „Бакалавър“), „Икономика“ в

Стопанския факултет (ОКС „Бакалавър“), „Туризм“ в ГГФ (ОКС „Бакалавър“), Методика на ранното чуждоезиково обучение в специалности ПУПЧЕ и ПУПЧЕ във Факултета по науки за образованието и изкуствата (до 2017). Била е член на комисии за прием на докторанти и за докторантски изпити, на кандидатстудентски комисии за прием на бакалаври.

Владеенето на 4 чужди езика – руски, английски, френски, испански – на различни нива отразява и подпомага лингвистичните и комуникативните компетенции на доц. И. Бирова. Другите изяви на И. Бирова в хуманитарната сфера са като автор на 4 художествени книги (2 за възрастни и 2 за деца) и като преводач на научно-популярна, езотерична и справочна литература (5 книги от руски и 1 от английски език).

3. Описание на научните трудове

Според представените документи доц. д-р И. Бирова участва в конкурса за „професор“ общо с **48** работи : 1 монография, 1 методическо помагало за обучение на учители, преподаващи руски език като чужд в детските градини - в съавторство с А. Деянова-Атанасова, и 26 статии в областта на лингводидактиката, 11 статии в областта на превода и още 9 публикации по общофилологически и хуманитарни въпроси. Трудовете са написани на български (11 бр.), руски (34 бр., вкл. монографията и методическото помагало) и английски (3 бр.) език, като 18 от тях са публикувани в чужбина. Статиите в научни списания с импакт фактор са 5 бр. (3 – в Web of Science, 2 – в SCOPUS) и 39 бр. – в реферирани списания или редактирани колективни томове, включени в референтния списък на НАЦИД според приложените документи. Общият списък с публикации на авторката, който съдържа 102 единици (в Приложение 10а, 104 броя в Автобиографията).

4. Научни приноси

- Монографията, представена за конкурса, е първото цялостно проучване на играта като образователен феномен в чуждоезиковото обучение, като е обобщен българският опит на фона на световната методика. Изследват се актуалните нагласи на преподавателите по чужд език относно степените на използване на игрови подходи в обучението. Освен авторските приноси за утвърждаването на тази нова образователна парадигма са трансформирани и разработени конкретни игрови задачи като иновативна интерактивна стратегия в чуждоезиковото преподаване на руски и други чужди езици. Креативната концепция към геймификация е апробирана в обучението на филолози и нефилолози на различни нива, с деца и възрастни и дава положителни резултати.

- В методическото помагало за учители по руски език в предучилищна възраст доц. И. Бирова в съавторство с А. Деянова-Атанасова анализира психологическите и педагогическите основи на поэтапното усвояване на основните речеви умения от деца в детската градина. То представлява методическа и практико-приложна ценност за учители заради конкретното разпределение на темите за обучение в първите три години, с предлаганите игрови подходи, разработени сценарии за празници и уроци с цел изграждане на межкултурна и комуникативна компетентност у децата.

- Статиите, представени за участие в конкурса, представят детайлно отделни аспекти на игровата дейност като лингводидактичен феномен, конкретни разработки за деца и възрастни, за различни етапи от обучението по чужд език.

- Въз основа на личния преподавателски и преводачески опит кандидатката прави препоръки за обучението по превод на студенти русисти и икономисти от университета, а също така и в условията на дистанционно обучение, което е принос към една все още слабо описана област на специализирано обучение (статии 1.5, 1.17, 1.25, 1.26, 1.28, 2.10, 2.11).

- Префразирането на основните постановки за играта като образователен феномен в статии на български, руски и английски език оставя известно впечатление за дублиране на научната проблематика в цяла серия от статии като вариации по една тема.

- Група от статии, посветени на превода като межкултурен диалог, имат за обект преводи на български произведения на руски език (М. Вешим „Елате в страната на Арда“ 2.1.), превод на рекламни слогани (2.2.), пословици и поговорки, свързани с „език-реч“ (2.3.), Н. Ръорих (2.4.), административни реалии в енциклопедични справочници (2.5.) и разглеждат превода като межкултурен трансфер. Обобщенията върху конкретните примери са особено полезни в обучението на бъдещи преводачи.

- Практически насочени и особено интересни за студентите са и наблюденията върху субтитрите към филми като специфичен вид превод (върху сериала „Кухня“), в съавторство с И.Манова (2.6.)

- Част от статиите с преводаческа насоченост са посветени на трудности в превода (на ентоспецифични реалии, терминология в областта на киберсигурността, кибертехниката, конотации на имена и фразеологизми и др.), както и на професионалните компетентности и качествата, които трябва да притежават бъдещите професионални преводачи в областта на художествения, научния, деловия и официалния превод. Статиите са апробирани в работата с магистри русисти.

- В представените 9 статии на общофилологически и хуманитарни въпроси се засягат въпроси, свързани с кирилицата и глобализацията, празнуването на 24 май, обучението по български като чужд в летните школи на СУ, духовната връзка между Л. Толстой и П. Дънов, взаимодействието между различни култури в произведения на Н. Ръорих, няколко рецензии за книги.

В уверението, изготвено от Университетската библиотека, са отчетени общо 53 цитирания на публикации на кандидатката, като от тях в Web of Science – 13 бр., SCOPUS – 4 бр., РИНЦ – 22 бр. Авторката самостоятелно е открила 27 цитирания. Общо индексиранияте публикации са 25. От приложените документи се вижда, че нейни работи са цитирани от руско- и англоезични автори в престижни научни списания, от водещи наши специалисти. Това говори за авторитетността и новаторството на цитираните трудове.

Трудовете, с които доц. д-р И. Бирова участва в конкурса, са написани на български, руски и английски, стигат до широка публика и се отличават с яснота, научна прецизност на изказа, отлично стилово оформяне.

5. Преподавателска работа

Активната преподавателска дейност на доц. И. Бирова е свързана с разработването на лекционни курсове за бакалаври и магистри във ФСлФ: *Странознание на Русия* (от 2023) - задължителен курс за „Руска филология“, избираем курс *Играта в обучението по руски език* (ОКС „Бакалавър“); курс *Преводът като интеркултурен диалог* в МП „Език. Култура. Превод“. Водила е разнообразни курсове по практически руски език като чужд на различни нива: *Руски език за икономисти* в Стопански факултет (от 2017), *Руски език като втори чужд* за студенти от специалност „Туризм“ в ГГФ (2020-2022). Един от профилиращите курсове на кандидатката е *Методика на ранното чуждоезиково обучение* за студенти от специалности НУПЧЕ и ПУПЧЕ във Факултета по науки за образованието и изкуствата, а също така лекционен курс *Игрово взаимодействие в РЧЕО в началното училище* в МП по ранно чуждоезиково обучение в същия факултет от 2010 г. Свидетелство за трайния интерес към водените от нея дисциплини, създаден у студентите, са успешно защитените 17 магистърски тези на студенти от различни МП във ФНОИ и ФСлФ под нейно научно ръководство.

Разностранните интереси и познания за многоезично и многокултурно общуване, заниманията с теория и практика на превода правят доц. И. Бирова успешен преподавател и в летните семинари по българистика, организирани от ФСлФ на СУ (в периода 2005-2008).

Освен това тя е била лектор по програма за преподавателска мобилност „Еразъм“ в университета „М. Бел“ в Банска Бистрица, Словакия (2014) и „Еразъм+“ в Института по русистика в Лодз, Полша (2019).

6. Заключение

Въз основа на изтъкнатите в настоящото становище научни приноси в трудовете, с които кандидатства доц. д-р Илка Бирова, на постиженията ѝ в преподавателската дейност и на професионалната ѝ активност напълно убедено смятам, че **доц. д-р Илка Любенова Бирова** може да заеме академичната длъжност **„професор“** в област на висше образование *2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици. Руски език - лингводидактика и превод)* и гласувам за това положително.

17.06.2023 г.
София

Изготвила становището:
(доц. д-р Красимира Петрова)